

Dispozičný princíp pri uplatňovaní prostriedkov procesného útoku a procesnej obrany v konaniach podľa CSP¹***Dispositional principle in the application of procedural attack and procedural defense means in proceedings according to the Civil Procedure Code*****JUDr. Dalibor Vyhnálik, PhD.***Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav súkromného práva
Advokátska kancelária Blaha, Erben a Partneri***Anotácia**

Príspevok sa zaoberá problematikou nejednoznačnosti právnej úpravy v súvislosti s uplatňovaním prostriedkov procesného útoku a obrany, predovšetkým v súvislosti s navrhovaním dôkazov. Z právnej úpravy jednoznačne nevyplýva, či strana, ktorá má povinnosť tvrdenia a dôkaznú povinnosť, môže kedykoľvek počas konania zobrať svoj návrh na vykonanie dôkazu späť, a či je súd takýmto späťvzatím viazaný. Inými slovami, či môže súd dôkaz vykonať aj po tom, čo strana súdu oznámila, že na vykonaní dôkazu netrvá a svoj návrh na vykonanie dokazovania zobrala späť. Táto nejednoznačnosť má za následok rozdielny prístup súdu a nerešpektovanie „späťvzatím“ návrhu na vykonanie dôkazov, a to ani v prípadoch, ak je späťvzatie návrhu logicky odôvodnené zmenou pomerov v prebiehajúcim konaní.

Annotation

The article deals with the issue of legal ambiguity in connection with the application of procedural attack and defense means, primarily in connection with the presentation of evidence. It is not clear from the legislation whether the party, who has the duty of assertion and proof can at any time during the proceedings withdraw its proposal for taking evidence and whether the court is bound by such withdrawal. In other words, whether the court can take the evidence even after the party has informed the court that it does not insist on taking the evidence and has withdrawn its proposal to take the evidence. This ambiguity results in a different approach by the court and disregard for the "withdrawal" of a motion to take evidence, even in cases where the motion's withdrawal is logically justified by a change in the circumstances of the ongoing proceedings.

Kľúčové slová

Navrhovanie dôkazu, späťvzatie návrhu dôkazu, dôkazná povinnosť, vykonanie dôkazu

Key words

Proposal of evidence, withdrawal of the proposal of evidence, burden of proof, execution of evidence

¹ Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok

Úvod

Prostriedkami procesného útoku a prostriedkami procesnej obrany sú najmä skutkové tvrdenia, popretie skutkových tvrdení protistrany, návrhy na vykonanie dôkazov, námietky k návrhom protistrany na vykonanie dôkazov a hmotnoprávne námietky.

V prvom rade majú procesné strany povinnosť pravdivo a úplne uvádzať podstatné a rozhodujúce skutkové tvrdenia týkajúce sa sporu. Za účelom zistenia podstatných a rozhodujúcich skutočností môže súd strany požiadať o ďalšie skutkové tvrdenia. CSP ukladá stranám povinnosť tvrdenia, teda procesnú povinnosť, ktorej nesplnenie je sankcionované procesnými prostriedkami, predovšetkým vo forme rýchlej straty sporu. Povinnosť tvrdenia sa vzťahuje na skutkové okolnosti súvisiace s procesným útokom či procesnou obranou strany sporu.

Skutkové tvrdenia strany, ktoré protistrana výslovne nepoprela, sa považujú za nesporné. Ak strana sporu poprie skutkové tvrdenia, ktoré sa týkajú jej konania alebo vnímania, uvedie vlastné tvrdenia o predmetných skutkových okolnostiach, inak je popretie neúčinné. Predmetom dokazovania tak ostávajú len tie skutkové okolnosti, ktoré sú medzi stranami sporné, resp. strany ich prezentovali súdu odlišne.²

V sporovom konaní je súd limitovaný nielen skutkovými tvrdeniami strán sporu, ale aj (až na výnimky) dôkazmi, ktoré strany predložili, alebo navrhli za účelom preukázania sporných skutočností. Sporové konanie sa teda riadi princípom formálnej pravdy. Ustanovenie § 150 CSP zakotvuje jednu zo základných procesných povinností strán, a to povinnosť tvrdiť. Schopnosť strany uniesť bremeno tvrdenia spolu s dôkazným bremenom je predpokladom pre úspech v spore. Posúdenie otázky, ktorá strana sporu je povinná tvrdiť a aký je obsah jej povinnosti tvrdiť, teda kto a aké tvrdenia má uviesť, sa odvíja od hmotného práva. Platí, že strana sporu je povinná tvrdiť skutočnosti, ktoré sú na základe hmotného práva spôsobilé privodiť jej úspech v spore. Skutkové tvrdenia sú obsahom jednotlivých procesných úkonov strán sporu, ktoré majú formu písomných podaní či ústnych prednesov. Z hľadiska pravidiel o koncentrácii konania je žiadateľné, aby všetky skutkové tvrdenia boli obsiahnuté a) ak ide o žalobcu, tak v žalobe a vo vyjadrení žalobcu podľa § 167 ods. 3 CSP, b) ak ide o žalovaného, tak vo vyjadrení žalovaného k žalobe podľa § 167 ods. 2 CSP a vo vyjadrení žalovaného podľa § 167 ods. 4 CSP. Skutkové tvrdenia predložené neskôr (napr. vo forme ústnych prednesov na pojednávaní) je potrebné ospravedlniť tým, že ich strana sporu nemohla predložiť skôr (napr. novým skutkovým tvrdením sa reaguje na skutočnosť, ktorá vyšla najavo až z dôkazu vykonaného na pojednávaní); inak na ne súd nemusí prihliadnuť (§ 153 CSP). Súd môže strany vyzvať na doplnenie skutkových tvrdení (§ 150 ods. 2 CSP), výnimočne môže vykonať dôkaz, ktorý strany nenavrhli, a takto zistiť skutočnosť, ktorá nebola stranami tvrdená (§ 185 ods. 2 a 3), prípadne sa môže výnimočne odkloniť od zhodných tvrdení strán (§ 186 ods. 2 CSP). Tento materiálny korektív však nemôže nahrádzať procesnú aktivitu strán a ich povinnosť tvrdiť. Jeho účelom je v rozumnej miere zmierniť prísne formálne následky nesplnenia povinnosti tvrdiť.³

CSP relatívne prísne vyžaduje od strán uplatňovanie prostriedkov procesnej obrany a útoku riadne a včas (teda aj navrhovanie dôkazov). Strany preto častokrát postupujú tak, že navrhnu vykonanie množstva dôkazov na začiatku konania, hoci ich potreba a opodstatnenosť sa môže v priebehu konania, ktoré môže trvať aj niekoľko rokov, zmeniť. Preto je právom strany oznámiť súdu, že na navrhovanom dôkaze netrvá, že nežiada o jeho vykonanie, alebo že návrh na vykonanie dôkazu berie späť. Je ale

² SEDLAČKO, F. *Rekodifikácia civilného procesného práva: Dokazovanie*. In Bulletin slovenskej advokácie. ISSN 1335-1079, 2016, roč. XXII, č. 11, s. 4 – 5

³ ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok, komentár*, C. H. Beck, 2016, 569 s.

otázne, ako má súd na takéto „oznámenie strany sporu“ reagovať – má povinnosť alebo má právo strane sporu vyhovieť, osobitne ak na vykonaní dôkazu nemá netrvá žiadna zo strán, resp. návrh strany na vykonanie dôkazu bol vzatý späť? V tomto smere existujú dva názory.

1. Prvý názor: Súd rozhodne, ktoré z navrhnutých dôkazov vykonáva, bez ohľadu na to, že strana na navrhovanom dôkaze už netrvá.

Prvý z nich vychádza zo striktného znenia ustanovenia § 185 ods. 1 CSP, z ktorého vyplýva, že súd rozhodne, ktoré z navrhovaných dôkazov vykoná. Toto ustanovenie klasifikuje tak, že ak je raz dôkaz navrhovaný, bez ohľadu na to, či strana zmenila svoj postoj, resp. zobrala svoj návrh na dokazovanie späť, súd ho stále považuje za navrhovaný dôkaz, a preto môže rozhodnúť o tom, že dôkaz vykoná. Zástancovia tohto názoru vychádzajú z toho, že ak by súd nevykonal navrhovaný dôkaz (bez ohľadu na to, či bol „späťvzatý“), z výslovného znenia CSP vyplýva, že by jeho nevykonanie musel zdôvodniť v odôvodnení svojho rozhodnutia (§ 220 ods. 2 CSP). Z rozhodovacej praxe vyplýva, že spravidla pôjde o dôkazy, ktoré nemôžu smerovať k preukázaniu spornej skutočnosti preto, lebo túto skutočnosť možno preukázať iným dôkazom (sudca vyberá, ktorý z viacerých možných navrhnutých dôkazov je vhodnejší, pričom vždy prihliada na princíp hospodárnosti konania) alebo ktoré sa týkajú skutočností, právne bezvýznamných, a tiež také, ktoré strany navrhli s úmyslom predĺžiť súdne konanie (skutočnosť, ktorú majú preukázať, už bola preukázaná, resp. je vôbec otázne, ktorú skutočnosť má dôkaz preukazovať).⁴ Nevykonanie navrhovaného dôkazu, ktorý by mohol mať vplyv na posúdenie skutkového stavu, ktorý z doteraz vykonaných dôkazov nemožno bezpečne ustáliť, možno kvalifikovať ako porušenie základného práva na spravodlivé súdne konanie v zmysle čl. 46 Ústavy SR.⁵ Ústavný súd SR v tomto smere dodáva, že ide o posun oproti doterajšiemu výkladu, týkajúceho sa otázky právnych následkov nevykonania niektorých dôkazov navrhnutých stranami, a je tiež potrebné považovať ho v posudzovanom prípade za akceptovateľné.

Tieto skutočnosti by bolo možné vyvodiť aj z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR z 28. októbra 2020, sp. zn. 7Cdo/205/2019 (publikované v ZSP 1/2021), podľa ktorého súd nemusí vykonať každý navrhnutý dôkaz, musí však v rozhodnutí vysvetliť, prečo ho nevykoná.

V tomto rozhodnutí dospel Najvyšší súd SR k názoru, že súd môže nevyhovieť návrhu strany na vykonanie dokazovania len z dôvodu, že navrhnutý dôkaz:

- a) sa týka skutočnosti, ktorá je bez relevantnej súvislosti s predmetným konaním,
- b) nie je spôsobilý overiť alebo vyvrátiť tvrdenú skutočnosť,
- c) je vzhľadom na nepochybné výsledky dokazovania vykonaného inými dôkazmi nadbytočný.

Zároveň Najvyšší súd SR dodal, že pokiaľ tieto dôvody nie sú dané, súd nevyhovením návrhu na vykonanie dokazovania koná spôsobom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP, nakoľko súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Prvý názor teda vychádza z toho, že späťvzatím návrhu na vykonanie dôkazu nie je súd viazaný, keďže jeho nevykonaním len na základe požiadavky strany by mohol porušiť právo na spravodlivý proces.

⁴ tamtiež

⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 168/2019

2. **Druhý názor: Súd rozhodne, ktoré z navrhnutých dôkazov vykonáva, avšak, ak strana súdu oznámila, že na navrhovanom dôkaze netrvá (berie ho späť), navrhovaný dôkaz dňom takéhoto oznámenia už nie je navrhovaný, a preto jeho vykonanie v sporovom konaní neprichádza do úvahy.**

Zástancovia tohto názoru vychádzajú z leitmotívu aktuálneho procesného predpisu. Civilný sporový poriadok na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy Občianskeho súdneho poriadku zvyšuje procesnú zodpovednosť strán aj v súvislosti s povinnosťou tvrdiť, aj v samotnom dokazovaní a obmedzuje aktivitu súdu pri navrhovaní, a teda aj pri vykonávaní dôkazov.⁶ Povinnosť strany sporu preukázať vlastné tvrdenia, z ktorých odvodzuje svoje právo, nemôže byť prenášaná na protistranu, pretože by to bolo v rozpore so základnými princípmi kontradiktórneho procesu, ako aj s princípom zodpovednosti za unesenie dôkazného bremena a princípom formálnej pravdy uplatňovanej v sporovom konaní.⁷

Civilný proces v aktuálnych procesných kódexoch delí konania na sporové a mimosporové, v dôsledku čoho dochádza k určitým odlišnostiam o.i. aj v priebehu dokazovania.⁸

V rámci sporových konaní dochádza k ďalšej odlišnosti, ktorá sa odráža v procese dokazovania – ide o spory s ochranou slabšej strany, pri ktorých sa CSP stavia k slabšej strane priaznivejšie (zhovievavejšie).⁹ Hlavným rozlišovacím kritériom je miera spolupodieľania sa súdu pri navrhovaní dôkazov. Pri *klasických sporoch* súd nemôže dôkazy navrhovať v zásade nikdy (výnimky sú v § 185 ods. 2 a 3 CSP). Pri sporoch s ochranou slabšej strany súd môže vykonať aj tie dôkazy, ktoré strana nenavrhol, ak je to nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci. V mimosporových konaniach môže súd vykonať aj iné ako účastníkom navrhnuté dôkazy.

To, akým spôsobom sa bude uberať súdny proces „v *klasických sporoch*“ podľa CSP, záleží od procesnej aktivity strán a súdu, ktorý vychádza v zásade výlučne len z prostriedkov procesnej obrany a útoku, ktoré strany v súdnom konaní uplatnili. Úloha súdu spočíva v podstate vo vyhodnotení, ktoré skutkové tvrdenia a navrhované, či predložené dôkazy, sú relevantné, ktoré vykoná a vyvodí z nich záver.¹⁰

Bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno vystihuje aktuálnu skutkovú a dôkaznú situáciu konania. V priebehu sporu sa môže meniť, teda môže dochádzať k jeho prerozdeľovaniu. Z uvedeného je zjavné, že strana nemusí trvať na dokazovaní úplne všetkého, o čom sa na začiatku konania domnievala, že bude potrebné.

Rozdelenie bremena tvrdenia a dôkazného bremena medzi strany v spore závisí od toho, ako vymedzuje právna norma ich práva a povinnosti. Obvykle platí, že skutočnosti, navodzujúce žalované právo, musí tvrdiť žalobca, zatiaľ čo okolnosti, toto právo vylučujúce, sú záležitosťou žalovaného. Pokiaľ strana určitú skutočnosť tvrdí, táto sa považuje za preukázanú v dôsledku uplatnenia fikcie jej

⁶ ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 702

⁷ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 9Cdo/116/2021 zo dňa 24.10.2022

⁸ KOTRECOVÁ, A. *Rekodifikácia civilného procesného práva*: Dokazovanie. In Bulletin slovenskej advokácie. ISSN 1335-1079, 2016, roč. XXII, č. 11, s. 5 – 7

⁹ Civilný sporový poriadok zaviedol do súdneho procesu pomerne významnú kategóriu subjektných druhov konaní, v rámci ktorých sa uplatňujú niektoré špecifické pravidlá pre postup súdu a sporových strán. Ide o tzv. *spory s ochranou slabšej strany* v zmysle druhej hlavy tretej časti CSP. Túto kategóriu tvoria spotrebiteľské spory (§ 290 - 306 CSP), antidiskriminačné spory a individuálne pracovné spory. Všetky ostatné spory, ktoré sa procesne riadia úpravou CSP možno označiť za „*klasické spory*“.

¹⁰ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 24/2019 zo dňa 9. júna 2020

nespornosti (§ 151 ods. 1, 2 CSP), alebo ju strana preukáže príslušným dôkazom (§ 185 a nasl. CSP). Pokiaľ strana ponúkne súdu tvrdenie a toto tvrdenie podporí vierohodným dôkazom, potom sa bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno presúva na protistranu, ktorú následne zaťažuje povinnosť tvrdiť a uviesť vlastné skutkové tvrdenie o spornej skutočnosti (pokiaľ je to možné), inak je popretie skutkových tvrdení neúčinné.

Presúvanie dôkazného bremena fakticky znamená poskytnutie príležitosti protistrane ponúknuť iný obraz o tvrdenej skutkovej okolnosti, ktorá má relevanciu v spore. Z uvedených pravidiel vyplýva, že súd v sporovom konaní posudzuje kvalitu a rozsah tvrdení a dôkazov ponúknutých žalobcom či žalovaným (§ 149 a nasl., § 185 a nasl. CSP), pričom hodnotenie dôkazov je zverené voľnej úvahe súdu (§ 191 CSP).

Dokazovanie v civilnom konaní prebieha v niekoľkých fázach: navrhovanie, zadováženie, vykonanie a hodnotenie. Navrhovanie dôkazov je právom, ale aj povinnosťou procesnej strany, úlohou súdu je rozhodnúť o tom, ktorý z (navrhovaných) dôkazov vykoná. Súd má teda právomoc korigovať návrhy strán na vykonanie dôkazov, s cieľom zabezpečiť rýchly a hospodárny priebeh konania a vykonať dôkazy v určených lehotách zodpovedajúcich predmetu konania. Tým je daná povinnosť súdu zabezpečiť, aby sa zisťovanie skutkového stavu dokazovaním držalo v mantineloch predmetu konania a aby sa neuberalo smerom, ktorý z pohľadu podstaty prejednávanej veci nie je relevantný. V prípade, že súd odmietne vykonať určitým účastníkom navrhovaný dôkaz, je jeho zákonnou povinnosťou v odôvodnení rozhodnutia uviesť, prečo nevykoná ďalšie navrhnuté dôkazy.¹¹

Navrhovanie dôkazov v sporovom konaní predstavuje plnenie dôkaznej povinnosti, čo súvisí s posilnením princípu kontradiktórnosti súdneho konania a zodpovednosti strany za svoj úspech vo veci, ako aj posilnením postavenia súdu ako arbitra sporu, kým v nesporných konaniach účastník môže, ale nemusí využiť svoje oprávnenie navrhovať dôkazy.

Ustanovenie § 185 ods. 2 a 3 CSP¹² súdu umožňuje, aby vykoná aj iné dôkazy ako tie, ktoré navrhli strany konania. Zároveň výslovne uvádza, že iné dôkazy bez návrhu súd nevykoná.¹³

Uvedené ustanovenie výslovne zamedzuje súdu vykonať iné dôkazy (ako tie, ktoré strany navrhli), ak zákon neustanovuje inak. Výnimku tvoria dôkazy, ktoré vyplývajú z verejných registrov a zoznamov, ak tieto registre alebo zoznamy nasvedčujú, že skutkové tvrdenia strán sú v rozpore so skutočnosťou alebo dôkazy na zistenie, či sú splnené procesné podmienky, či navrhované rozhodnutie bude vykonateľné, a na zistenie cudzieho práva. Určitý odklon v tomto smere právna úprava vymedzuje len v konaní so slabšou stranou, poprípade, ak by šlo o konanie podľa Civilného mimosporového poriadku.

Vo všetkých ostatných prípadoch je súd povinný rešpektovať návrhy strán, a teda môže vykonávať len tie dôkazy, ktoré strany navrhli.¹⁴

Podľa § 153 ods. 1 CSP sú strany povinné uplatniť prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany včas. Prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany nie sú

¹¹ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 350/08 z 30. septembra 2010

¹² § 185 ods. 2 CSP: „Súd môže aj bez návrhu vykonať dôkaz, ktorý vyplýva z verejných registrov a zoznamov, ak tieto registre alebo zoznamy nasvedčujú, že skutkové tvrdenia strán sú v rozpore so skutočnosťou; iné dôkazy bez návrhu nevykoná, ak tento zákon neustanovuje inak.“

§ 185 ods. 3 CSP: „Súd aj bez návrhu môže vykonať dôkazy na zistenie, či sú splnené procesné podmienky, či navrhované rozhodnutie bude vykonateľné, a na zistenie cudzieho práva.“

¹³ ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár, Praha: C. H. Beck, 2016, s. 702

¹⁴ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5Cdo/25/2022

uplatnené včas, ak ich strana mohla predložiť už skôr, ak by konala starostlivo so zreteľom na rýchlosť a hospodárnosť konania.

Ak strana neuplatní prostriedky procesného útoku či obrany (medzi ktoré patrí aj navrhovanie dôkazov) riadne a včas, súd môže uplatniť tzv. *sudcovskú koncentráciu konania*.¹⁵

Je potom prirodzené, že strana na začiatku konania navrhne „radšej viac“ (niekedy množstvo) dôkazov za účelom preukázania pravdivosti vlastných skutkových tvrdení. V priebehu vykonávania týchto dôkazov však strana môže dospieť k záveru, že ich vykonávanie nie je potrebné, nakoľko buď protistrana jej skutkové tvrdenia nepoprela vôbec, nepoprela účinne, prípadne uznala na pojednávaní pravdivosť tvrdení protistrany.

Strana, ktorá navrhla na začiatku veľa dôkazov, sa správala zodpovedne s cieľom minimalizovať negatívny následok uplatnenej sudcovskej koncentrácie, pre prípad, že by potrebu ďalšieho dokazovania strana usúdila v neskoršej fáze civilného procesu. Účelom sudcovskej koncentrácie konania je zabrániť, aby strany zdržiavali spor neskôr vykonanými procesnými úkonmi, pretože nie je žiadatel'né, aby strana sporu predkladala skutkové tvrdenia alebo dôkazné návrhy až na pojednávaní, čo by mohlo znamenať zmarenie účelu už nariadeného pojednávania a požiadavku na vytýčenie ďalšieho pojednávania. Nemožno však vylúčiť, že predloženie skutkového tvrdenia alebo dôkazného návrhu až na pojednávaní je v konkrétnom prípade dôvodné, napr. ak je bezprostrednou reakciou na nové skutočnosti, ktoré vyplynuli z vykonaného dokazovania. Včasnosť predloženia prostriedkov procesného útoku a prostriedkov procesnej obrany hodnotí v okolnostiach konkrétneho prípadu súd a je ponechané na jeho úvahe, či prípadné omeškanie procesného úkonu ospravedlní, alebo či prijme procesnú sankciu, ktorá spočíva v tom, že na procesný úkon neprihliadne, a tým mu neprizná procesné účinky. Predloženie prostriedkov procesného útoku a prostriedkov procesnej obrany, ktoré nie je včasné, je definované v § 153 ods. 1 druhej vete CSP. Procesný úkon nie je vykonaný včas, ak ho strana sporu mohla vykonať skôr (objektívne hľadisko), ak by konala starostlivo (subjektívne hľadisko). Ak neexistujú osobitné dôvody, v zásade platí, že predloženie skutkových tvrdení alebo dôkazných návrhov až na pojednávaní nie je včasné.¹⁶ Ustanovenie § 153 ods. 2 a 3 CSP zakotvuje sankciu za to, že strana sporu nesplnila povinnosť uloženú v § 153 ods. 1 CSP. Ak súd dospeje k záveru, že strana sporu neuplatnila prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany včas, má možnosť buď konanie strany ospravedlniť a na jej procesný úkon prihliadnuť, alebo vyvodiť sankčné dôsledky, teda na omeškaný procesný úkon neprihliadnuť (nepriznať mu procesnoprávne účinky).¹⁷

Cieľom prijatia CSP účinného od júla 2016 bolo zlepšiť vymožitelnosť práva, zrýchliť rozhodovanie súdov. Jedným z nástrojov na dosiahnutie tohto cieľa bolo sprísnenie zodpovednosti procesných strán za výsledok súdneho konania. Procesná aktivita strán sporu v zmysle čl. 8 CSP a § 149 CSP a ich zodpovednosť za výsledok sporu v kontradiktórnom sporovom konaní leží výlučne na stranách sporu.¹⁸

V danom prípade sme preto dospeli k záveru, že súd nemôže vykonať dôkaz, ak už na ňom strana, ktorá ho navrhla, netrvá. V rámci civilného procesu totiž do popredia vstupuje procesná zodpovednosť strán konania a ich aktívny a zodpovedný prístup k povinnosti tvrdenia a dôkaznej povinnosti. Aj tu totiž treba vychádzať z „leitmotívu“ rekodifikácie civilného sporového procesu, ktorým je posilnenie zodpovednosti strán sporu za jeho výsledok, spojené s vykázáním súdu do roly mu prináležiacej, teda

¹⁵ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 530/2018 z 15. novembra 2018

¹⁶ KRAJČO, J. Stručný komentár – Civilný sporový poriadok. Bratislava : EUROLION, spol. s r.o. 2018. 496 s. ISBN 978-80-89374-41-0

¹⁷ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 530/2018 z 15. novembra 2018

¹⁸ ŠTEVČEK, M. *Koncepcia civilného procesu v Slovenskej republike*. In Justičná revue. ISSN 1335-6461, 2016, roč. 68, č. 4, s. 466 – 478

do roly istého arbitra stojaceho nad stranami, ktorému principiálne neprináleží niektorej strane pomáhať.

Na podporu názoru, že súd nemôže vykonať navrhnuté dôkazy, ktoré boli stranou „späťvzaté“, možno vychádzať aj z toho, že vykonávanie dôkazov, na ktorých už strana netrvá, kolидуje aj so základnou povinnosťou súdu a sudcu, ktorou je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník (strana sporu) obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza najmä z princípu vyplývajúceho z čl. 17 a § 157 ods. 1 CSP. V zmysle čl. 17 CSP súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prieťahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb a v zmysle § 157 ods. 1 CSP súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania.¹⁹

ZÁVER

Podľa CSP je vecou procesnej strany, ako bude postupovať v prípade bremena tvrdenia a bremena dôkazu. Pokiaľ strana konania nerešpektuje bremeno tvrdenia alebo dôkazné bremeno, ktoré ju zaťažuje, súdy takýto postup musia hodnotiť v jej neprospech. Procesná nečinnosť strany sporu v tomto smere má (pre ňu) negatívne dôsledky pri hodnotení výsledkov vykonaného dokazovania, čo sa v konečnom dôsledku prejaví vo vydaní nepriaznivého rozhodnutia pre danú procesnú stranu.²⁰

Sme toho názoru, že oznámenie strany o netrvaní na vykonaní dôkazu pred jeho vykonaním (späťvzatie navrhovaného dôkazu, ktorý nebol doposiaľ vykonaný) je prejavom (jednou z foriem) dispozičného princípu, ktorý je typický pre sporové konanie a umožňuje strane sporu, aby modifikovala svoje prostriedky procesnej obrany či útoku v závislosti od procesného vývoja sporu.²¹

Týmto spôsobom strana, ktorá sa rozhodne zobrať späť navrhnutý dôkaz, vykazuje svoju procesnú dispozíciu a prispôbuje svoje procesné kroky aktuálnemu stavu konania, čím sa uplatňuje dispozičný princíp v praxi.

A hoci medzi povinnosťami procesných strán patrí aj povinnosť dôkazná, je vecou strany, aké prostriedky na preukázanie sporných skutočností v konaní zvolí. Svojou voľbou však nie je viazaná až do ukončenia dokazovania, ale v závislosti od procesnej situácie ako aj s prihliadnutím na výpovednú hodnotu dôkazu, ktorá sa môže v priebehu konania zmeniť, môže oznámiť súdu, že na ďalšom dokazovaní (vykonaní konkrétnych dôkazov) už netrvá, a to až do momentu ich vykonania. Pokiaľ teda návrh na dokazovanie zanikol jeho späťvzatím, nie je možné zo strany súdu pristúpiť k vykonaniu takéhoto dôkazu.

Dispozičný princíp v civilnom sporovom konaní sa prejavuje aj v tom, že ak teda má strana právo niečo „navrhovať“, musí mať právo v určitej fáze konania svoj „návrh“ zobrať späť. Postup súdu, ktorým vykoná dôkaz aj napriek tomu, že strana, ktorá dôkaz navrhla, oznámila súdu, že na jeho vykonaní netrvá, zodpovedá predchádzajúcemu „ultraaktívnemu“ procesnému kódexu – Občianskemu súdnemu

¹⁹ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III.ÚS/331/2023, Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II.ÚS 506/2023

²⁰ Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 11. 10. 2023, sp. zn. 2Cdo/110/2022

²¹ MAZÁK, J. *Nové občianskoprávne kódexy a právo Európskej únie: Nezabudli sme na základné princípy?*. In Bulletin slovenskej advokácie. ISSN 1335-1079, 2016, roč. XXII, č. 3, s. 30 – 35

poriadku.²² Takýto postup súdu však už nie je namieste, nakoľko CSP je postavený na úplne iných princípoch, predovšetkým kladie do popredia zodpovednosť strany za výsledok sporu.²³

Vzhľadom na uvedené zastávame názor, že ak strana má právo dôkazy navrhovať, tomuto právu má korelovať aj právo oznámiť súdu, že na navrhovaných dôkazoch netrvá, najmä, ak zväži, že vykonaním dôkazu by nedošlo k odstráneniu rozpornosti skutkových tvrdení, prípadne dospeje k záveru, že vykonané dôkazy dostatočne osvedčujú skutkové tvrdenia predložené stranou sporu a vykonávanie ďalších dôkazov by znamenalo len ich duplicitu.

Ústavnému právu na autonómiu vôle strán v civilnom súdnom konaní zodpovedá procesnoprávny aspekt, ktorého obsahom je právo účastníka konania, oprávňujúce ho na slobodné disponovanie s hmotnými a procesnými právami v občianskom súdnom konaní.²⁴ Procesná zodpovednosť strán a navrhovanie dôkazov, resp. „späťvzatia“ navrhovaných dôkazov reflektuje platnú zásadu, že právo patrí bdelym („*vigilantibus iura scripta sunt*“), ktorá zdôrazňuje procesnú povinnosť strany sporu vyvinúť vlastnú aktivitu a iniciatívu tak, aby sama svojimi procesnými úkonmi riadne, včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou sledovala ochranu svojich subjektívnych práv. Pokiaľ sa strana sporu dodatočne rozhodla nevyužiť svoje právo už navrhovať dôkazy (oznámila, že na žiadnych ďalších dôkazoch netrvá), resp. navrhovaný dôkaz zobrala späť, realizovala len svoje procesné dispozičné oprávnenie. Právo navrhovať dôkazy a dôkazná povinnosť nemôže byť narušená aktivitou súdu.

Strana sporu nie je povinná súdu odôvodniť, prečo navrhovaný dôkaz berie späť. A hoci nemožno vylúčiť, že súd môže zaujímať dôvod, pre ktorý strana žiada, aby sa od vykonania dôkazu upustilo, nemôže to mať procesné dôsledky umožňujúce takýto dôkaz vykonať. Vykonávanie navrhovaných dôkazov je následok procesnej aktivity strán, čo má v neposlednom rade za následok vznik trov konania, či predĺženie súdneho konania, ktoré možno (často) už pre ne stratilo význam, vzhľadom na zmenu okolností, či (neprimeranú) dĺžku konaniu. Vykonanie dôkazu napriek späťvzatiu strany, ktorá ho navrhla, predstavuje, podľa nášho názoru, nesprávny procesný postup a prípadné trovy, ktoré vykonaním takéhoto dôkazu vzniknú, môžu mať za následok zodpovednosť štátu za nesprávny úradný postup podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, keďže ide o nesprávny úradný postup (§ 3 ods. 1 písm. d) citovaného zákona). Nesprávny úradný postup môže mať tiež za následok porušenie ústavného práva procesnej strany na bezprieťahové konanie, nakoľko za prieťahy možno považovať aj nesústreďený a neefektívny postup súdu.²⁵

Použité informačné zdroje:

GÁBRIŠ, T. (zost.): *Sudcovské rozhodovanie. Záruky a prekážky spravodlivého procesu*. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2018. 353 s. ISBN: 978-80-8168-917-8.

HORVÁTH, E. – ANDRÁŠIOVÁ, A.: *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2015. 844 s. ISBN 978-80-8168-318-3

KRAJČO, J. *Stručný komentár – Civilný sporový poriadok*. Bratislava : EUROUNION, spol. s.r.o. 2018. 496 s. ISBN 978-80-89374-41-0

²² Nález Ústavného súdu SR II. ÚS 454/2016

²³ Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 9CdoGp/1/2020

²⁴ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. PL. ÚS 43/95 z 10. septembra 1996, zverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, čiastka 95, pod číslom 281/1996)

²⁵ Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 267/2024

- KOTRECOVÁ, A. *Rekodifikácia civilného procesného práva: Dokazovanie*. In Bulletin slovenskej advokácie. ISSN 1335-1079, 2016, roč. XXII, č. 11, s. 5 – 7
- KRAJČO, J. *Stručný komentár – Civilný sporový poriadok*. Bratislava : EUROUNION, spol. s.r.o. 2018. 496 s. ISBN 978-80-89374-41-0
- LUKÁČIKOVÁ, P. – ZÁMOŽÍK, J. *Vývojové tendencie princípov civilného procesu po rekodifikácii civilného práva procesného*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 2016. 133 s. ISBN 978-80-224-1568-2
- MAZÁK, J. *Nové občianskoprávne kódexy a právo Európskej únie: Nezabudli sme na základné princípy?*. In Bulletin slovenskej advokácie. ISSN 1335-1079, 2016, roč. XXII, č. 3, s. 30 – 35
- ŠTEVČEK, M. *Koncepcia civilného procesu v Slovenskej republike*. In Justičná revue. ISSN 1335-6461, 2016, roč. 68, č. 4, s. 466 – 478.
- SEDLAČKO, F. *Rekodifikácia civilného procesného práva: Dokazovanie*. In Bulletin slovenskej advokácie. ISSN 1335-1079, 2016, roč. XXII, č. 11, s. 4 – 5
- ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2016. 1544 s.
- ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha: C. H. Beck, 2022, 1752 s., ISBN: 978-80-7400-909-9
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky II. ÚS 454/2016
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 350/08 z 30. septembra 2010
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 168/2019
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 43/95 z 10. septembra 1996, zverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, čiastka 95, pod číslom 281/1996)
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 24/2019 zo dňa 9. júna 2020
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 506/2023
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 267/2024
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 331/2023
- Nález Ústavného súdu SR zo dňa 28.11.2017, sp. zn. III. ÚS 651/2016
- Rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 7Cdo/205/2019 (publikované v ZSP 1/2021)
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 5Cdo/25/2022
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 10. 2023, sp. zn. 2Cdo/110/2022
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 25. 9. 2023, sp. zn. 4Cdo/32/2022
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 9CdoGp/1/2020
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 1CdoR/10/2023
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 9Cdo/116/2021 zo dňa 24.10.2022
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 530/2018 z 15. novembra 2018